

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

22. OKTOBER 2024

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 15. oktober. Møtet finner sted 22. oktober. Fra regjeringen deltar utenriksminister Espen Barth Eide og landbruks- og matminister Geir Pollestad. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet bakgrunnsinformasjonen nedenfor knyttet til saker på dagsorden.

Landbruks- og matministeren vil redegjøre for:

- Arbeidet med etterslep på matområdet
- Status for EUs Farm to Fork-strategi – herunder kort orientering om EUs oppfølging av tiltakene i strategien, særlig forslag om reduksjon av plantevernmidler og om dyrevelferd
- Arbeidet med å vurdere EØS-relevans og mulig innlemmelse i EØS-avtalen av EUs avskogingsforordning
- Handelsrelasjoner med EU på landbruksområdet, overgangen til prosenttoll for landbruksvarer fra 1. januar 2024 og EUs reaksjoner

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Status i regjeringens arbeid med å knytte Norge til EUs styrkede helseberedskap
- Oppfølgingen av EUs forordning om digitale tjenester og forordningen om kunstig intelligens
- Status for arbeidet med aktsomhetsdirektivet
- Arbeidet med å forberede Norges deltakelse i EUs programmer i neste programperiode

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 25. oktober

Landbruks- og matministeren vil redegjøre for:

Arbeidet med etterslep på matområdet

Hvert halvår oversender Utenriksdepartementet en oversikt til Stortingets Europautvalg over EU-rettsakter med antatt EØS-relevans som er vedtatt i EU, men ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen (det såkalte etterslepet). Siste halvårsrapport ble oversendt Stortinget 24. juni 2024, og er publisert på [regjeringen.no](https://www.regjeringen.no). Listen ble [oppdatert 12. juni 2024](#). Rettsakter på denne listen som sorteres under matområdet (mattrygghet) hører under Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og/eller Nærings- og fiskeridepartementet og er kategorisert for seg (s. 40-64). Basert på denne listen har vi utarbeidet nedenstående oversikt. (* betyr at saken omtales nedenfor).

Vedlegg i EØS-avtalen	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2014	2013	2011	2006	2004	2003	Totalt
Veterinære forhold (I.I)	10	7	2	3		1*							
Fôrvarer (I.II)	51		1						1*				
Plantesanitære forhold (I.III)	2	3	2		1								
Næringsmidler (II.XII)	48	11	2	2			1*	1*		1*	2*	2*	
Legemidler (II.XIII)	2												
Gjødsel (II.XIV)	1												
Farlige stoffer (II.XV)	11	7											
Alkoholsterke drikker (II.XXVII)	4	1	1										
Miljø: vann (XX.II)	8				2*								
EØS-avtalens protokoll 47	3	2		1									
I alt	140	31	8	6	3	1	1	1	1	1	2	2	197

Som det fremgår ovenfor gjelder de fleste sakene EØS-avtalens vedlegg fôrvarer (vedlegg I.II) og næringsmidler (vedlegg II.XII). På næringsmiddelområdet går de eldste sakene så langt tilbake som til 2003. Vi omtaler her et par av de eldste sakene (fra 2003 og frem til 2020). De fleste av disse knytter seg til GMO-regelverk.

De eldste sakene: GMO-pakken fra 2001

De to eldste sakene på matområdet er *europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1829/2003 av 22. september 2003 (EØS-notat)* og *europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1830/2003 av 22. september 2003 (EØS-notat)*. Forordning 1829/2003 er en «gjenganger», og ble fremhevet i [framdriftsrapporten](#) under EØS-rådsmøtet våren 2024. (jf. [EU/EØS-nytt 3. juni 2024](#)). Rettsakten hører til [genmodifiseringspakken fra 2001](#) (som består av 8 rettsaker som er vedtatt i EU i perioden 2003 til 2014), og gir i all hovedsak regler for godkjenning og merking av genmodifiserte (GM) næringsmidler og fôrvarer. Tilhørende pakken fra 2001 er også de to rettsaktene fra 2004 i ovenstående tabell: (i) *kommisjonsforordning (EF) nr. 641/2004 av 6. april 2004 (EØS-notat)* og (ii) *kommisjonsforordning (EF) nr. 65/2004 av 14. januar 2004 (EØS-notat)*, i tillegg til *kommisjonsforordning (EF) nr. 1981/2006 av 22. desember fra 2006 (EØS-notat)* og *kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) nr. 503/2013 av 3. april 2013 fra 2013 (EØS-notat)*.

[Visepresident Šefčovič pekte i rådsmøtet 20. november 2023](#) (referatet ble offentliggjort i forbindelse med rådsmøtet 28. mai 2024) på [europaparlaments- og rådsforordning \(EF\) nr. 1829/2003 av 22. september](#) som det mest ekstreme eksempelet på EØS-avtalens etterslep. «There are several other examples where the backlog is substantial, notably in the areas of financial services and energy, as well as food chain and statistics. (...) Beyond formal discussions, we need to find concrete solutions.» Når det gjelder status for rettsaktene som er nevnt over ligger disse til vurdering for innlemmelse i EØS på EØS EFTA-siden, ifølge oversikt på Europalov. Rettsaktene er ifølge EØS-notatene vurdert EØS-relevante og akseptable av Mattilsynet og Spesialutvalget for næringsmidler, der berørte departement er representert. Enkelte notat viser imidlertid til behov for tekniske tilpasninger ved innlemmelse. Enkelte EØS-notat ([her](#), [her](#) og [her](#)) viser til at utkast til EØS-beslutning er overlevert Kommisjonen. De samme rettsaktene står imidlertid også oppført under status «til vurdering på EØS EFTA-statene side» ifølge EFTA-sekretariatet (eks. [her](#), [her](#) og [her](#)).

Kontrollforordningen fra 2019

Den andre saken som Šefčovič pekte på i rådsmøtet i fjor gjaldt [kontrollforordningen fra 2019](#), som nå ligger til vurdering på EØS EFTA-siden ifølge [Europalov.no](#). Ifølge [departementets EØS-notat](#) (oppdatert 6.1.2020) vil forordningen (EU) 2017/625 erstatte dagens kontrollforordning, forordning (EF) nr. 882/2004. «Forordningen vil gi et godt og helhetlig regelverk for de fleste elementene knyttet til kontrollvirksomhet på matområdet (næringsmidler, fôr, levende dyr, m.m.)», fremgår det i notatet. Rettsakten er vurdert av Spesialutvalget for matområdet, der berørte departementer er representert. Spesialutvalget fant rettsakten EØS-relevant og akseptabel. EØS-notatet viser imidlertid til behov for en teknisk tilpasningstekst.

Øvrige eldre saker

Blant de øvrige eldre sakene (fra før 2021) er [kommisjonsforordning \(EU\) nr. 619/2011 av 24. juni 2011](#), som ligger til vurdering på EØS EFTA-siden. Rettsakten regulerer innblanding i fôrvarer av små mengder genmodifisert (GM) materiale (Low Level Presence) som er godkjent i land utenfor EØS-området, men som er under vurdering i EU eller hvor godkjenningsperioden i EU er utløpt. Ifølge [EØS-notatet](#) er rettsakten vurdert EØS-relevant og akseptabel av Mattilsynet og Spesialutvalget for matproduksjon. Av rettsaktene fra 2020 (jf. tabellen) ligger [europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2020/2184 om kvalitet på vann til humant konsum \(drikkevannsdirektivet 2020\)](#) fortsatt til vurdering på EØS EFTA-siden (kilde: [Europalov](#)). [Forordningen om minimumskrav til gjenbruk av vann](#) ble innlemmet på EØS-komiteens møte 23. september 2024. Den siste saken fra 2020, [kommisjonens gjennomføringsdirektiv \(EU\) 2020/177 av 11. februar 2020](#), er vurdert EØS-relevant og akseptabel av Mattilsynet (jf. [EØS-notat fra november 2023](#)), men saken er fortsatt til vurdering i EØS EFTA-statene ifølge [Europalov](#).

Status for EUs Farm to Fork-strategi – herunder kort orientering om EUs oppfølging av tiltakene i strategien, særlig forslag om reduksjon av plantevernmidler og om dyrevelferd

Europakommisjonen la frem [farm to fork-strategien](#) (fra jord/fjord til bord) i mai 2020. Målet er å etablere et bærekraftig produksjonssystem for mat (bærekraftig matsystem) i tråd med EUs grønne giv. Kommisjonen fastslo at [matsystemet må omlegges](#) i EU og globalt. Dagens matsystem står for om lag en tredjedel av de globale utslippene av drivhusgasser, forbruker store mengder naturressurser, fører til tap av biologisk mangfold, har negative helseeffekter og hindrer en rettferdig fordeling av matsystemets økonomiske gevinster, særlig for primærprodusentene. Strategien omfatter både [landbruk, fiskerier og akvakultur](#) (oppdrettsanlegg).

Farm to fork-strategien skal bidra til å skape et bærekraftig matsystem som:

- har nøytral eller positiv effekt på miljøet, bidrar til å redusere nettoutslippene av drivhusgasser og er bedre tilpasset klimaendringene
- reverserer tapet av biologisk mangfold
- sikrer alle tilgang på tilstrekkelig, rimelig, sunn, næringsrik og bærekraftig mat
- sikrer rettferdig fordeling av matsystemets økonomiske gevinster, fremmer konkurranse og rettferdig handel i matsystemet

Kommisjonen satte fire konkrete mål for strategien:

- Redusere bruken av kjemiske plantevernmidler (pesticider) med 50 prosent innen 2030.
- Redusere næringsavrenningen med 50 prosent og redusere bruken av gjødsel med 20 prosent innen 2030.
- Redusere salget av antibiotika i husdyrproduksjonen og i oppdrettsnæringen med 50 prosent innen 2030.
- Øke andelen jordbruksland som dyrkes økologisk til 25 prosent innen 2030. I 2020 var det 7,5 prosent.

Ifølge Europaparlamentet mente næringsaktørene at [målene for pesticider og gjødsel](#) var for ambisiøse. EØS/EFTA-landene ga i mars 2021 en [overordnet støtte til strategiens mål](#), og ønsket å samarbeide med EU om å etablere et mer bærekraftig matsystem. EFTA-landene understreket samtidig at ikke alle delene av strategien er omfattet av EØS-avtalen.

Kommisjonen la i mai 2020 frem en [handlingsplan](#) som omfattet 27 juridiske og ikke-juridiske initiativ. Disse skulle fremlegges innen utgangen av 2024. Noen av disse initiativene er vedtatt av Kommisjonen (ved delegert myndighet), noen er vedtatt av Europaparlamentet og Rådet, et er avvist, noen er under behandling og noen initiativ er foreløpig ikke blitt lagt frem av Kommisjonen. [Utredningstjenesten i Europaparlamentet](#) har utarbeidet en oversikt over fremdriften i EUs farm to fork strategi.

Kommisjonen har vedtatt:

- [Anbefalinger](#) for medlemslandenes strategiske planer for å nå [målene under EUs felles landbrukspolitik](#), CAP (*common agricultural policy*)
- [Beredskapsplan](#) for å sikre tilgang på mat i kriser
- [Etiske retningslinjer](#) for forretningspraksis og markedsføring innen matsystemet
- [Handlingsplan for utvikling av organisk \(økologisk\) produksjon](#) for å nå målene om at minst 25 prosent av landbruksarealene i EU og en betydelig del av akvakulturen skal være organisk innen 2030. Økologiforordning 2018/848 [er gjennomført i norsk rett](#). Det samme er kommisjonsforordningene [\(EU\) 2021/279](#) og [\(EU\) 2023/1195](#) med nærmere regler for gjennomføringen av økologiforordningen.
- [Regler for å fremme bruken](#) av plantevernmidler med biologiske, aktive stoffer (mikroorganismer) for å redusere bruken av kjemiske plantevernmidler. Kommisjonsforordning (EU) 2022/1438 er innlemmet i EØS-avtalen og [gjennomført i norsk rett](#) (forskrift om plantevernmidler)

Rettsakter som er formelt vedtatt av Europaparlamentet og Rådet:

- [Regler for føring av statistikk over innsatsfaktorer og produksjon](#) (input og output) i landbruket (inkludert pesticider) for å kunne vurdere om målene for jordbruket oppnås. Norske myndigheter har vurdert at europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2022/2379 om landbruksstatistikk er EØS-relevant og akseptabel. Forordningen er [til vurdering i EFTA/EØS-landene](#), ifølge Europalov. EFTA/EØS-landene vurderer også innlemming av kommisjonsforordning (EU) 2023/1538 som fastsetter [de tekniske kravene](#) for statistikken.

- [Regler for innsamling av data](#) om bærekraftig praksis i landbruket. Forordning (EU) 2023/2674 er ikke merket EØS-relevant, og er ikke omtalt i EØS-notatbasen.
- [Endringsbestemmelser til frokostdirektivene](#) om honning, syltetøy, fruktjuice og kondensert melk med mer. Frokostdirektivene er inntatt i norsk rett. EFTA/EØS-landene vurderer nå EØS-relevans og innlemmelse.

Rettsakter som ikke er formelt vedtatt av Europaparlamentet og Rådet:

- Europaparlamentet og Rådet ble i februar 2024 [enige om en forordning for å sertifisere fjerning av karbon](#) i landbruket. Forordningen skal [bidra til å skape inntektsmuligheter](#) og økte investeringer i karbonlagring i landbruket (*carbon farming*), og samtidig bidra til å hindre «grønnvasking». Partene ble bl.a. enige om at tiltak for å fjerne karbon minimum også må ha positive effekter for biologisk mangfold og økosystemer for å bli sertifisert. Sertifiserte tiltak må ha høyere økonomisk verdi, og regnes med i de nasjonalt bestemte bidragene under Parisavtalen. [Europaparlamentet vedtok kompromisset](#) i april 2024. [Det nyvalgte Europaparlamentet](#) må formelt bekrefte vedtaket, før Rådet kan fatte endelig formelt vedtak. [Kommisjonen har ikke merket forslaget](#) til forordning som EØS-relevant, ifølge Europalov.no.
- Kommisjonen la frem [forslag til forordning om planter fremstilt ved nye genomiske teknikker](#) i juli 2023. [Europaparlamentet vedtok sine posisjoner](#) til forslaget i februar 2024. Regelverket skal bidra til å gjøre matsystemet mer bærekraftig, mer robust mot klimaendringer, nye sykdommer og skadedyr, og for å kunne gi større avlinger med mindre bruk av gjødsel og plantevernmidler. Foreløpig blir alle planter som er utviklet med nye genomiske teknikker kategorisert og behandlet som genmodifiserte organismer. (GMOs). Europaparlamentet støtter forslaget om at det skal defineres to ulike kategorier og regler for NGT-planter: de som kan behandles likt konvensjonelle planter (kategori 1) og de som har mer komplekse modifikasjoner og må behandles strengere (kategori 2). Begge kategorier må ha påbudt produktmerking, ifølge Parlamentet. Ifølge [NOU 2023:18](#) kan norsk lovgivning i utgangspunktet ikke være i strid med utsettingsdirektivet og mat og fôrforordningen.

Rettsakten endrer [forordning \(EU\) 2017/625](#), som er innlemmet i EØS-avtalen, og er markert EØS-relevant fra Kommisjonens side. Nye genomiske teknikker (NGT-er) [eksisterte ikke i 2001, da EUs lovgivning om GMOs ble vedtatt](#). Det fremgår at forslaget ikke innebærer en avregulering av GMO, ettersom [de nye reglene omfatter NGT-er](#), som er noe annet enn GMO-er. Norske myndigheter anser [GMO-forordningen fra 2003](#) som relevant og akseptabel, men den er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. Forslaget til forordning ble omtalt i [EU/EØS-nytt 6.februar 2024](#).

- Europaparlamentet og Rådet behandler [forslag til forordning om planteformeringsmateriale](#). Forordningen skal erstatte ti direktiver. Forslaget er merket EØS-relevant. Gjeldende direktiver er innlemmet i EØS-avtalen og [gjennomført i norsk rett](#) i forskrift om prøving og godkjenning av plantesorter og forskrift om såvarer. Den nye forordningen vil kreve endringer i sertifisering, rapportering og tilsyn, og kan bety store kostnader for Mattilsynet, ifølge regjeringens EØS-notat.

Forslag som er til behandling av Europaparlamentet og Rådet:

- Kommisjonen la frem [forslag til forordning om dyrevelferd under transport](#) i 2023. Forslaget setter skjerpete krav til reisetid, areal, eksport til land utenfor EU og maksimum temperatur. [Forslaget er under behandling i Europaparlamentet og Rådet](#).
- Kommisjonen har lagt frem [forslag til revisjon avfallsdirektivet](#) med nye bestemmelser for matavfall (og tekstilavfall). Kommisjonen har foreslått at matavfallet i matindustrien skal

reduseres med 10 prosent og med til sammen 30 prosent for dagligvarebutikker, serveringssteder og husholdninger innen 2030 fra nivået i 2020. Målene skal være juridisk bindende. Kommisjonen foreslår ikke å sette noe krav om reduksjon i matavfall for primærproduzentene. I snitt kastes det 131 kilo matavfall per innbygger per år. Avfallsdirektivet er gjennomført i norsk rett, og forslaget til revisjon er merket EØS-relevant. Norske myndigheter har spilt inn at landene bør kunne bruke et annet referanseår enn 2020, om de allerede har gjennomført tiltak, og at målet kun bør omfatte nyttbart matavfall.

Forslag som Europaparlamentet har avvist:

- [Europaparlamentet avviste](#) i november 2023 Kommisjonens [forslag til forordning om bærekraftig bruk av plantevernmidler](#). Rådet har heller ikke kommet frem til noe kompromiss. Kommisjonspresident von der Leyen fastslo i februar 2024 at forslaget er polariserende og [har trukket tilbake kommisjonens forslag](#).

Forslag som Kommisjonen foreløpig ikke har lagt frem:

- Forslag til et [juridisk rammeverk for et bærekraftig matsystem](#) skulle legges frem i 2023, men det er fortsatt uavklart når det vil skje.
- Kommisjonen har hatt [høring om bedre forvaltning av næringsstoffer](#) (nitrogen og fosfor) i landbruket, med mål om å legge frem forslag til handlingsplan innen utgangen av 2023. Det har foreløpig ikke skjedd.
- Forslag til [overordnet rammeverk for et bærekraftig matsystem](#) med bl.a. nye regler for merking av bærekraft, minimumskriterier for krav til bærekraft ved offentlige anskaffelser av mat og krav til forvaltning.
- Forslag til merking av [sunn mat/næringsprofiler, næringsinnhold, opprinnelse og varighet og bærekraftig mat](#).
- Forslag til ny regulering av dyrevelferd knyttet til [kommersiell dyrehold, slaktning og merking av dyrevelferd](#) på matvarer.
- Forslag til nytt regelverk for [innpakkingsmaterialer for matvarer](#).
- Forslag til nytt regelverk for [merking av fisk og sjømat](#) fra fiskerier og oppdrett.
- Forslag til nytt regelverk for [tilsetningsstoffer i mat](#).

Arbeidet med å vurdere EØS-relevans og mulig innlemmelse i EØS-avtalen av EUs avskogingsforordning

Bakgrunn og hovedinnhold

[Europaparlaments- og rådsforordning \(EU\) 2023/1115 av 31. mai 2023 om tilgjengeliggjøring på EU-markedet og om eksport fra EU av visse varer og produkter knyttet til avskoging og skogforringelse \(EU Deforestation Regulation\)](#) ble vedtatt i 2023, og skulle i henhold til opprinnelig plan ha vært anvendt fra 30. desember 2024. Kommisjonen [foreslo 2. oktober](#), og [Rådet har i sin posisjon gitt støtte til](#), et forslag om å utsette anvendelsen med ett år. Se nærmere om utsettelsesprosessen i EU avslutningsvis.

[Formålet med rettsakten er å minimere EUs globale bidrag til avskoging og skogforringelse, redusere EUs bidrag til klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold globalt, samt å bidra til at etterspørsel og handel med bærekraftige og lovlige produkter øker](#). Forordningen springer ut av EUs Green Deal-initiativ, og i [Kommisjonens konsekvensanalyse](#) vedlagt lovforslaget, vises det til at avskoging er en alvorlig trussel både mot biologisk mangfold og klima, og EU-landene er blant verdens største forbrukere av varer som fører til avskoging. Rådet viser på sin [informasjonsside om avskoging](#) til at uten reglene i avskogingsforordningen, vil skogområder på størrelse med Luxembourg gå tapt hvert år. I et [nylig utgitt veiledningsdokument](#) understreker Kommisjonen forordningens betydning for oppfyllelse av internasjonale forpliktelser: “*The EUDR is the first legisla-*

tion of its kind aiming to eliminate deforestation and forest degradation driven by the EU production and consumption. It is an essential tool to fulfil the global commitments enshrined in the SDGs, in the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework as well the Paris Agreement.” Norge har i likhet med EU [ønsket et høyt ambisjonsnivå](#) i [Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold](#). Sivilsamfunnsorganisasjoner på miljøområdet var [underveis i lovgivningsprosessen pådrivere](#) for å skjerpe reglene i Kommisjonens forslag ([også i norske høringer](#)), men fikk ikke gjennomslag for alle krav. Da forordningen ble vedtatt, ble den likevel [ønsket velkommen som «banebrytende»](#).

Forordningen gjelder for klima- og arealbruksendringer fra avskoging og skogforringelse i forbindelse med omsetting av soya, storfekjøtt, palmeolje, trevirke, kakao, gummi og kaffe, samt de bearbejdede produktene lær, sjokolade, trykket papir og møbler, på det europeiske markedet. Forordningen gjelder når de omfattede produktene plasseres på markedet i EU eller eksporteres fra EU, uavhengig av om varen er produsert i EU, eller utenfor. Den gjelder både virksomheter som bringer en omfattet vare til EU-markedet for første gang («operators») og forhandlere («traders») som selger varene videre. Forordningen innebærer at [tømmerforordningen \(forordning 995/2010\)](#) oppheves fordi tømmer innlemmes i rettsakten.

Avskogingsforordningen gir bestemmelser om aktsomhetsvurdering, benchmark og internasjonalt samarbeid, registrering av importører og eksportører i en EU-database, krav og plikter for ansvarlige myndigheter, og samarbeid med tollmyndigheter. Omsetning i eller eksport av omfattede råvarer i EU krever at varen er avskogingsfri, er produsert i samsvar med lovgivningen i produksjonslandet, og følges av en aktsomhetsvurdering. Forordningen definerer «avskoging» som om konvertering av skog til jordbruk. Når det gjelder treprodukter, skal de heller ikke ha bidratt til «skogforringelse», som blant annet forekommer når urskog eller naturlig forynget skog blir til plantasjeskog eller annet tresatt areal. Aktsomhetsvurderingen må inneholde omfattende informasjon bl.a. om geolokasjon, dvs. hvor varen er produsert. Det er på nærmere fastsatte vilkår mulig å bruke en forenklet aktsomhetsvurdering for varer fra land som er vurdert å ha lav risiko. Se nærmere om dette i [EØS-notatet](#).

For å lette gjennomføringen, skal Kommisjonen opprette et informasjonssystem for aktsomhetsvurderinger, jf. artikkel 34. Informasjonssystemet gir blant annet forhandlere i EU mulighet til å vise tilbake til aktsomhetsvurderinger lengre bak i forsyningskjeden, se [nærmere informasjon på Kommisjonens hjemmeside](#).

Betydning for Norge og reaksjoner fra berørte aktører

Forordningen er vedtatt med hjemmel i artikkel 192 TEUV om miljø, og er markert som EØS-relevant fra EUs side. Spørsmålet om EØS-relevans er til vurdering på norsk side, jf. [departementets EØS-notat fra 10. juni 2024](#). Synspunkt på vurdering av EØS-relevans fremgår også i en artikkel i [Nasjonen fra 2. oktober](#). I [en artikkel i DN fra 1. oktober](#) fremgår det at Klima- og miljødepartementet ikke har tatt endelig stilling til om forordningen skal gjennomføres i Norge, men at departementet i en epost har opplyst følgende: «– Vi jobber med å få de nødvendige avklaringene på plass, før vi kan ta stilling til det. Det er likevel sannsynlig at den vil bli gjennomført for produkter som er omfattet av EØS-avtalen, som tømmer og treprodukter».

Fordi forordningen uansett gjelder for produkter som importeres til EU, vil norske produsenter og forhandlere av berørte produkter omfattes ved eksport til EU uavhengig av om forordningen innlemmes i EØS-avtalen. Så lenge Norge er et tredjeland, er det importøren i EU som står ansvarlig for aktsomhetserklæringen, men norske produsenter må skaffe til veie nødvendig informasjon.

Norsk skogbruksnæring og treindustri frykter at forordningen kan få negative konsekvenser for næringen. Skogeierforeningen Norskog gir til [Dagens Næringsliv 29. september](#) uttrykk for at eks-

tra kostnader kan gi risiko for nedbemanning og betydelige tap av eksportinntekter. Represen-
tanter for foreningen uttaler, med henvisning til tall fra Landbruksdirektoratet (ikke tilgjengelige),
at ca. 5% av norsk hogstvolum kan være ulovlig å omsette i henhold til forordningen. På egne
hjemmesider [viser foreningen også til](#) at forordningens inndeling av skogtyper (urskog, plantasje-
skog og naturlig forynget skog) «*harmonerer ikke med hvordan vi klassifiserer skog i Norge, og
det er stor usikkerhet knyttet til hvordan regelverket vil bli praktisert av EU på dette området.*»

Selv om norskproduserte varer uansett vil måtte oppfylle kravene ved eksport til EU, påvirkes
norske aktører noe ulikt avhengig av om forordningen innlemmes i EØS-avtalen eller ikke, og av
om innlemmelsen gjelder alle produkter eller bare produkter omfattet av EØS-avtalen:

- *Dersom forordningen innlemmes*, vil den også gjelde import og innenlands handel av om-
fattede produkter til Norge, uavhengig av om varen senere eksporteres til eller inngår i
produkter som eksporteres til EU, samt eksport til tredjeland. Norske aktører blir da selv
ansvarlige for gjennomføring av risikovurdering og utarbeidelse av aktsomhetserklæring,
og norske myndigheter vil få det tilsynsansvar som tilligger nasjonale myndigheter i for-
ordningen.
- *Dersom forordningen ikke innlemmes*, eller man får en betydelig forsinkelse slik at for-
ordningen over en lengre periode skal anvendes i EU, men ikke i Norge, vil for eksempel
norsk treindustri uansett måtte forholde seg til kravene ved eksport til EU. Det er da im-
portøren i EU som står ansvarlig for aktsomhetsvurdering, men de norske produsentene
må kunne gi nødvendig informasjon for å vise at forordningens krav oppfylles. Samtidig
vil det tidligere regelverket, tømmerforordningen, fortsatt gjelde i Norge.

[Treindustrien](#) har gitt uttrykk for at en slik situasjon kan skape vanskeligheter: «*Dersom
regelverket ikke er tatt i norsk lovverk innen bestemmelsene trer i kraft 30. desember
2024 vil norske produsenter få en overgangsperiode der dagens regelverk vil gjelde in-
nenlands, mens man må forholde seg til EUDR ved eksport til EU. Dette vil også innebære
to ulike dokumentasjonsregimer.*» En slik situasjon bekymrer industrien også fordi tred-
jelandsaktører i utgangspunktet ikke har tilgang til Kommisjonens informasjonssystem for
aktsomhetserklæringer, noe som kan være en konkurranseulempe ved handel med EU: I
en [artikkel i Dagens Næringsliv 1. oktober](#) vises det til at Treindustrien i en e-post til klima-
og miljøministeren, landbruksministeren og næringsministeren har gitt uttrykk for at «det
haster med avklaringer», da markedet for trelast og treprodukter er internasjonalt og det
er viktig for norske aktører å få tilgang til EUs informasjonssystem.

- *Dersom forordningen kun innlemmes for produkter som omfattes av EØS-avtalen*, vil
blant annet tømmer og treprodukter omfattes. Næringen synes å forvente at dette vil lette
handel med tømmer og treprodukter, jf. artikler i DN vist til ovenfor. Produkter som for
eksempel soja og kakaobønner omfattes derimot ikke av EØS-avtalens produktomfang, og
forordningen vil dermed ikke gjelde ved import av disse produktene til Norge eller innen-
lands handel med dem. Se nærmere gjennomgang av EØS-aspektene i [Miljødirektoratets
webinar 27. september](#). Forordningen vil likevel kunne komme til anvendelse dersom slike
produkter brukes til produksjon av avlede produkter som omfattes av forordningen, og
de avlede produktene senere eksporteres til EU-land (se Annex I over omfattede, avle-
dede produkter og forordningens fortale avsnitt og [Kommisjonens FAQ](#) punkt 2.10)

Status i EU: Utsettelse av anvendelsestidspunktet og videre prosess

[Kommisjonens forslag om å endre ikrafttredelsesdato for forordningen](#) kom på bakgrunn av tilba-
kemeldinger fra internasjonale partnere samt fra EU-land, og for å gi berørte parter tid til å forbe-
rede gjennomføring av rettsakten. [Blant stater som har bedt om utsettelse er USA, Tyskland,
Tsjekkia, Østerrike og Brasil](#). Forslaget innebærer en endring av selve forordningsteksten, og må

derfor vedtas av Europaparlamentet og Rådet. Disse har nå under tre måneder til å avslutte forhandlingene om forslaget til utsettelse. Utsettelsesforslaget ble [ønsket velkommen av mange tredjeland og næringsorganisasjoner, mens miljøbevegelsen uttrykte stor skuffelse](#), og [frykter mulige omkamper om andre deler av forordningen](#). Parlamentet har besluttet at endringsforslaget skal behandles etter en hurtigprosedyre, uten diskusjon i komiteene – «*a move some hope will limit the scope for any further watering down of the law*», [ifølge Euronews](#).

[Dersom Europaparlamentet og Rådet godkjenner forslaget, vil rettsakten tre i kraft 30. desember 2025 for store virksomheter og 30. juni 2026 for små- og mellomstore bedrifter](#). Kommisjonen skriver i sin pressemelding at «[s]ince all the implementation tools are technically ready, the extra 12 months can serve as a phasing-in period to ensure proper and effective implementation».

Kommisjonen publiserte samme dag som de la frem forslaget om utsatt gjennomføring flere [veiledningsdokument](#) som skal bidra til å fremme enhetlig gjennomføring av forordningen. Det ene dokumentet, [Guidance Document for Regulation \(EU\) 2023/1115 on Deforestation-Free Products](#) (48 sider) presiserer blant annet sentrale definisjoner, som «skogferringelse» og «operatør». Kommisjonen har også utarbeidet dokumentet «[FAQ-Deforestation Regulation](#)» som besvarer en rekke spørsmål. Små og mellomstore bedrifter vil kunne dra nytte av [et enklere regime](#). Meddelelsen «[Communication from the Commission on a Strategic Framework for International Cooperation Engagement on Deforestation](#)» (med [vedlegg](#)) ble lagt frem samtidig med veiledningsdokumentet, og identifiserer blant annet åtte nøkkelprinsipper (s. 4 i vedlegget), prioriterte tiltaksområder (s. 5), gjennomføringsverktøy (s. 10) og andre relevante initiativ (s. 14). Det overordnede målet med rammeverket er å støtte internasjonalt samarbeid mot avskoging og skogferringelse.

Handelsrelasjoner med EU på landbruksområdet, overgangen til prosenttoll for landbruksvarer fra 1. januar 2024 og EUs reaksjoner

«For å styrkje tollvernet blei tollene lagt om frå kronetoll til prosenttoll for potet og potetråvarer, heil issalat, kålrot, knollselleri og raudbetar frå 1. januar 2024. For potet og potetråvarer blei det vedteke ein overgangsperiode fram til 1. september 2024.» [Det heiter det i Prop. 1 S \(2024–2025\) for Landbruk- og matdepartementet](#) (LMD).

Det var i samband med forhandlingane om omlegginga til eit tollbasert importvern i den såkalla Uruguay-runden i Verdas handelsorganisasjon (WTO) i 1994 at Noreg notifikerte både kronetoll og prosenttoll i sine bindingslister for dei fleste landbruksprodukta. Det vil seie at Noreg for desse produkta kan velje om tollavgiftene på importerte varer skal reknast ut basert på kronetoll eller prosenttoll. Sidan 1994 har Noreg i hovudsak nytta kronetoll. På grunn av inflasjonen er tollavgiftene relativt sett lågare nå enn for 30 år sidan. I [Hurdalsplattforma heiter det at regjeringspartia](#) vil «*Sikre importvernet for norsk jordbruk, blant anna gjennom val mellom prosent- og kronetoll, og sørge for at importvernet ikkje blir svekka, når ein inngår nye handelsavtaler.*»

Regjeringa har også gjort greie for tollavgiftene på landbruksvarer i [Prop. 1 LS \(2024–2025\) For budsjettåret 2025 Skatter og avgifter 2025](#). Korkje her eller i budsjettproposisjonen frå LMD har regjeringa skrivi noko om tilhøvet til EU når det gjeld toll på landbruksvarer.

Medan EØS-avtalen medfører nulltoll på handel med industrivarer, gjeld ikkje det same for landbruksvarer og fisk. EØS-avtalen inneheld likevel ordlyd om handel med landbruksvarer. [I artikkel 19 heiter det at](#) «*Avtalepartene skal fortsette sine bestrebelser med sikte på en gradvis liberalisering av handelen med landbruksvarer.*» Det heiter vidare at partane skal gå gjennom vilkåra for handelen med landbruksvarer annakvart år. Gjennomgangen skal mellom anna skje innanfor ramma av partanes landbrukspolitik og partane skal avgjere «*videre reduksjoner av enhver form for handelshindringer innen landbrukssektoren ... på gjensidig fordelaktig basis*». [I tillegg regulerer protokoll 3 i EØS-avtalen handelen med foredla landbruksprodukt](#). Sjå også eit notat frå

Stortingets utredningsseksjon i 2019 om [«EØS-avtalen og handel med landbruksvarer mellom Norge og EU»](#).

Sidan EØS-avtalen vart underteikna har EU og Norge inngått tre avtaler med utgangspunkt i artikkel 19. [Den siste vart underteikna i 2017 og trådde i kraft i 2018. Den siste av i alt to protokoll 3-avtaler vart inngått i 2004.](#)

Stoltenberg II-regjeringa fekk gjennomslag for å innføre [prosenttoll på biffar og filetar av storfe-kjøtt, på lammekjøtt og på enkelte typar ost til Noreg](#) frå 1. januar 2013. Det kom kritikk av dette frå EU. Jamvel om Noreg etter WTO-avtala har rett til ei slik omlegging, meinte mange i EU at det var i strid med intensjonane i EØS-avtalens artikkel 19. Det kom også kritikk av at Noreg gjorde endringane utan å informere eller konsultere EU. [Ikkje minst i Europaparlamentet var kritikken sterk. Etter regjeringsskiftet i 2013 tok dåverande statsråd Vidar Helgesen \(H\) til orde for å revurdere tollendringa, men fekk ikkje støtte for dette frå Venstre og Kristelig Folkeparti.](#) Endringane vart dermed ståande.

[Nasjonen skreiv 28. august i år](#) at «EU (er) i harnisk over norsk ostetoll – 12 år etter at den ble vedtatt». Bakgrunnen var to brev frå visegeneraldirektøren i Kommissjonens generaldirektorat for handel Denis Redonnet. Nationen skriv at EU i breva «kommer med advarsler om at Norge ikke etterfølger sine internasjonale forpliktelser og kaller det hele et 'langvarig problem'» og at EU viser til «ulike og tyngende tolltiltak fra Norge». Utløysande for breva frå Kommissjonen er ein klage frå Litauen fordi at den tradisjonsrike litauiske osten Dziugas ikkje er omfatta av eit unnatak frå den auka ostetollen som vart innført for visse typar ost. Unnataket gjeld for Manchego, Gruyère, Parmesan, Västerbotten og ti andre ostar. Landbruks- og matdepartementet har avvist at Dziugas skal omfattast av unnataket.

[I 2012 kom det også kritikk mot Noreg etter at ei reklassifisering førte til at tollavgifta på såkalla hagehortensia var auka frå null til 72 prosent.](#) Det var spesielt danske produsentar som eksporterte produktet til Noreg og som kritiserte endringa. Etter ein klage frå Gartnerforbundet skjerpa tollvesenet i 2016 kravet til dokumentasjon ved import til Noreg av ulike hybridar av planta ildtopp (kalanchoe blossfeldiana). Dette førde til at ein auke i tollen for desse variantane. [Både danske produsentar og Europakommisjonen kritiserte endringa.](#)

[Geir Jørgensen \(R\) stilte 4. oktober i år skriftleg spørsmål til landbruks- og matminister Geir Pollestad](#) om han ville «utrede muligheten for å skjerpe importvernet gjennom økt toll og/eller redusert importkvote for å styrke posisjonen og konkuranseevnen til norske storfeprodusenter?» I sitt svar 14. oktober skriv statsråden at «I dag er styrken i tollvernet for storfekjøtt god og importen av storfekjøtt er i all hovudsak avgrensa til kvoteimport etter handelsavtalar. Vi følgjer med på utviklinga i styrken i tollvernet. Eit sterkt importvern er ein føresetnad for å oppretthalde ein norsk produksjon av storfekjøtt og andre sentrale produksjonar i landbruket. Eg er usikker på kva ei utgreiing, slik representanten ynskjer, skal gje av ny kunnskap. Eg ser at me har tilstrekkeleg med kunnskap både om situasjonen i storfemarknaden og tollsystemet.»

[Nasjonen skreiv 17. oktober at SV-leiar Kirsti Bergstø tek til orde for å styrke tollvernet ytterlegare](#) og opnar for at partiet vil løfte det i dei pågåande budsjettforhandlingane. Ho viser til dialog med organisasjonane i landbruket om kva produkt dette kan gjelde. Nationen skriv at Norges Bondelag i tillegg til storfekjøtt har peikt på svinekjøtt, eggeplommepulver, eple, lauk, frossen kylling og yoghurt naturell som produkt som bør vurderast.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Status i regjeringens arbeid med å knytte Norge til EUs styrkede helseberedskap

«Vi jobber for å få en så god avtale som mulig. Særlig viktig er det å sikre tilgang til medisinske mottiltak både i og utenfor kriser. Det er en stor sårbarhet for Norge at vi ikke er omfattet av EUs helseberedskapssamarbeid på en måte som sikrer Norge tilgang til medisinske mottiltak i en krise. Vi opplever at EU-siden forstår at dette er viktig for Norge, og at de nylige politiske møtene med helseministeren sendte positive signaler til å gode løsninger.» [Det sa utenriksminister Espen Barth Eide på møtet i Europautvalget 10. juni i år.](#)

Helse- og omsorgsminister Jan Christian Vestre var i Brussel 24. mai og møtte da blant annet visepresident i Europakommisjonen, Maroš Šefčovič, og kommissær for humanitær bistand og krisehåndtering, Janez Lenarčič. [Til nyhetsstedet Altinget sa Vestre](#) at dette «var svært nyttige møter» og at det «er en prioritet for oss å få på plass denne avtalen».

På møtet i juni viste Eide til at «kommisjonen er i gang med å skaffe seg et mandat for konkrete forhandlinger om en avtale om norsk deltakelse. Mandatet vil også måtte omfatte våre finansielle bidrag.» 18. september i år la Kommisjonen fram forslag til en rådsanbefaling om åpning av forhandlinger med de tre EØS-EFTA-landene om en slik avtale. [Kommisjonen viser i sin pressemelding til en felles uttalelse 13. desember 2023 fra utøvende visepresident Šefčovič og helsekommissær Kyriakides](#) der de ønsker velkommen de tre landenes ønske om et forsterket samarbeid på dette området. De skriver at de tror «*closer cooperation between the EU and the EEA EFTA States on health emergency preparedness and response structures will increase their effectiveness bringing mutual benefits for both sides.*» Forslaget til rådsanbefaling er fortsatt til behandling i Rådet.

Pandemien førte til et forsterket samarbeid om helseberedskap i EU. Det er også de norske erfaringene fra pandemien som er bakgrunnen for ønsket om en egen avtale med EU på dette området, fordi EUs samarbeid om blant annet vaksiner og legemidler foregår utenfor EØS-avtalen. I [NOU 2022:5 skrev koronakommisjonen at](#) «Kommisjonen mener at Norge også bør knytte seg tett til resten av det forsterkede helsesamarbeidet i EU, ikke minst for å redusere sannsynligheten for å bli rammet av eventuelle eksportrestriksjoner på vaksiner.» [Eldring-utvalget viste også til anbefalingene fra koronakommisjonen og la til at](#) «I tråd med konklusjonene fra Totalberedskapskommisjonen, anbefaler utvalget å videreutvikle samarbeidet om samfunnssikkerhet og beredskap med Norden og EU for å ivareta Norges krisehåndterings- og beredskapsevne, herunder en norsk tilknytning til det styrkede europeiske helseberedskapssamarbeidet.» Det utvida samarbeidet er nært knytt til rettsakter som allerede er tatt inn i EØS-avtalen, blant annet [Forordning \(EU\) 2022/2371 om alvorlige grensekryssande helsetrusler \(innlemmet i protokoll 31 5. juli 2025\)](#), [Forordning \(EU\) 2022/123 om en forsterket rolle for Det europeiske legemiddelbyrået \(EMA\) i kriseberedskap og håndtering av legemidler og medisinsk utstyr \(innlemmet i EØS-avtalen 5. juli 2024\)](#), og [Forordning \(EU\) 2022/2370 om utvidelse av ECDCs mandat \(innlemmet i EØS-avtalen protokoll 31 5. juli 2024\)](#).

Helse er i utgangspunktet nasjonal kompetanse i EU, men EU og Europakommisjonen spiller likevel en rolle på ulike områder bl.a. gjennom reglene i det indre marked, programsamarbeid og ulike former for koordinering. [Eldring-utvalget gjennomgår i sin rapport](#) utviklingen i EU-samarbeidet på dette området og hvilke deler av dette Norge deltar i.

Oppfølgingen av EUs forordning om digitale tjenester og forordningen om kunstig intelligens

[EUs digitale strategi](#) har gitt opphav til omfattende ny lovgivning på det digitale området de senere årene. Blant de viktigste nye rettsaktene er den såkalte «[digitaltjenestepakken](#)», som omfatter [digitaltjenesteforordningen \(Digital Services Act – DSA\)](#) og [forordningen om digitale markeder \(Digital Markets Act – DMA\)](#), samt [EUs forordning om kunstig intelligens \(KI-forordningen\)](#). Disse rettsaktene er gitt et vidt anvendelsesområde og skal beskytte europeiske brukere og markeder, uavhengig av hvor tjenesten er utviklet eller tilbys fra. Både DSA/DMA og KI-forordningen var tema på [møtet i europautvalget 23. april 2024](#). Innholdet i rettsaktene er gitt utførlig omtale i [informasjonspakken](#) til dette møtet, og vi viser til denne omtalen for mer detaljert gjennomgang av rettsaktene. I det følgende gis en oppdatering om status i EU og spørsmål om EØS-innlemelse.

Digitaltjenesteforordningen (Digital Services Act – DSA)

DSA regulerer ulike kategorier internettbaserte tjenestetilbydere og plattformer, og skal sikre bedre tilsyn og demokratisk kontroll med slike tjenester. Forordningen skal gi bedre innsyn i hvordan plattformene opererer, og gjøre det lettere å fjerne ulovlig innhold. Forordningen inneholder også et forbud mot såkalt «manipulativt design», samt mot visse former for adferdsbasert markedsføring (forbud mot målretting mot barn og unge basert på profilering ved bruk av personopplysningene deres, samt målretting basert på sensitive opplysninger, for eksempel om etnisitet eller seksuell legning). For de største tilbyderne, (Very Large Online Platforms (VLOP) og Very Large Search Engines (VLOSE)) er det innført særlige plikter knyttet til mekanismer for å fjerne ulovlig innhold, klageadgang, risikovurderinger mv.. Se ellers [Kommisjonens side om DSA](#) og [regjeringens EØS-notat](#) (oppdatert 22. desember 2022).

Status i EU

DSA [trådte formelt i kraft i EU 16. november 2022](#). Kommisjonen [utpekte de 17 første VLOPene og VLOSEne](#) 25. april 2023. For disse gjaldt forordningen fra fire måneder etter utpekingen, dvs. fra 25. august 2023. De fleste av de øvrige reglene i forordningen gjaldt fra 17. februar 2024. Fra dette tidspunktet måtte blant annet medlemsstatene ha utpekt sine nasjonale kompetente myndigheter og DSA-koordinatorer.

Europakommisjonen har i ettertid utpekt enda flere VLOPer og VLOSEr, se [fullstendig liste her](#). Flere tilbydere har utfordret utpekingen for EUs domstoler. Kommisjonen har også innledet flere etterforskningsprosedyrer mot utpekte VLOPer for brudd på pliktene. Mest kjent er nok etterforskningen av X (Twitter), som tidligere har vært omtalt i [EU/EØS-nytt 10. januar 2024](#). I juli i år meddelte Kommisjonen sin [foreløpige vurdering om at X «is in breach of the Digital Services Act \(DSA\) in areas linked to dark patterns, advertising transparency and data access for researchers»](#), men etterforskningen er foreløpig ikke avsluttet. [Facebook og Instagram er også under etterforskning](#), for blant annet «*policies and practices relating to deceptive advertising and political content on its services*». En etterforskning av TikTok ble [avsluttet i august](#) etter at selskapet aksepterte å trekke TikTok Lite Rewards i EU permanent.

Det er også opprettet en egen [innsynsdatabase](#), som viser beslutninger om innholdsmoderering som tjenestetilbyderne har tatt, og hvor begrunnelsen (såkalte «statement of reasons») i henhold til DSA er rapportert inn til Kommisjonen. Databasen skal ifølge [Kommisjonens FAQ](#) sikre innsyn i og mulighet for å ettergå beslutninger om innholdsmoderasjon, samt bidra til bedre oversikt over spredning av ulovlig innhold på nett. Databasen er derfor offentlig tilgjengelig, søkbar og maskinlesbar. Kommisjonen har til nå mottatt totalt 9 413 382 809 slike begrunnelser.

Status i Norge og EØS

DSA og DMA er ikke innlemmet i EØS-avtalen.

I sin redegjørelse til Stortingets europautvalg 23. april i år uttalte digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Tung at DSA og DMA er indre markedsreguleringer og anses EØS-relevante, og at det etter hennes syn er «*hensiktsmessig at vi gjør det raskt*». Hun viste videre til at det er opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe som blant annet arbeider med mulig tilpasningstekst for at forordningen skal kunne innlemmes i EØS-avtalen, men at regelverkene reiser topilarutfordringer som må løses: «*Kommisjonens håndhevingsmyndighet overfor de aller største plattformene og søkemotorene i DSA og overfor portvokterne i DMA reiser topilarutfordringer som vil måtte løses ved en eventuell innlemmelse i EØS-avtalen. Når det gjelder DSA, arbeider den interdepartementale arbeidsgruppen også med mulige løsninger for nasjonal håndheving, herunder hvilke norske myndigheter som bør utnevnes som kompetente myndigheter og DSA-koordinator.*» Forslagene som vurderes av arbeidsgruppen er etter det vi har kunnet bringe på det rene ikke offentlig kjent.

I regjeringens nye digitaliseringsstrategi «[Fremtidens digitale Norge](#)» (kapittel 3.2.1.4) uttales at «*rask innlemming av DSA og DMA i EØS-avtalen og gjennomføring av forordningen i norsk rett vil bidra til å sikre sluttbrukere og virksomheter i Norge den samme beskyttelsen og de samme rettighetene som ellers i Europa, og til å regulere de store teknologiselskapene*».

Spørsmålet om innlemmelse av DSA har også vært gjenstand for spørsmål i Stortinget. Tage Petersen (H) stilte 30. april [skriftlig spørsmål om status og når man kan forvente at DSA blir norsk lov](#). I sitt svar av (2. mai) viste statsråd Tung blant annet til at i DSA er «*kommisjonen gitt håndhevingskompetanse overfor de aller største plattformene og søkemotorene. Hvordan dette skal håndteres overfor EØS EFTA-landene, må avklares før forordningen eventuelt kan tas inn i EØS-avtalen, og vil være sentralt for spørsmålet om myndighetsoverføring ved en eventuell innlemming i EØS-avtalen*». Hun uttalte videre at tidslinjen for gjennomføring blant annet vil avhenge av hvilke tilpasninger EØS EFTA-statene får fremforhandlet med EU-siden, at saken har høy prioritet fra hennes side, og at det ved eventuell innlemmelse i EØS-avtalen vil bli tatt forbehold om Stortingets samtykke.

Det har tidligere vært fattet flere anmodningsvedtak om å utforske det nasjonale handlingsrommet for tilleggsreguleringer til DSA, blant annet ved å innføre et norsk forbud mot reklame basert på masseinnsamling av personopplysninger, sporing og profilering av enkeltpersoner på digitale plattformer ([Vedtak 196, 12. desember 2022](#)) samt et forbud mot atferdsbasert markedsføring rettet mot barn og unge ([Vedtak nr. 501, 5. mars 2024](#)). I Digitaliserings- og forvaltningsdepartementets budsjettproposisjon ([Prop. 1 S \(2024 – 2025\), kapittel 3](#)) varsler regjeringen at de vil komme tilbake til forslagene på egnet måte.

KI-forordningen

KI-forordningen er verdens første rettslig bindende regulering av kunstig intelligens. Forordningen inneholder harmoniserte regler for utvikling og utrulling av kunstig intelligens. Tilnærmingen er risikobasert, der den mest skadelige bruken av kunstig intelligens (for eksempel sosiale scoringssystemer) er forbudt, mens det gis ulike krav for andre ulike risikoklasser. Som høyrisiko regnes blant annet KI i kritisk infrastruktur, KI som bestemmer tilgang til utdanning, arbeidsmarked eller grunnleggende private eller offentlige tjenester, samt bruk på områder som politiarbeid, migrasjon/asyl og i rettsvesenet. Her stilles det strenge krav til bl.a. risikovurdering og risikoreduksjon, menneskelig kontroll, samt innsyn, sikkerhet, robusthet og nøyaktighet. For bruk med lavere risiko er det mindre omfattende krav. I tillegg gis det egne regler, som likner reglene for høyrisiko KI, for såkalte «grunnmodeller», som for eksempel ChatGPT og liknende tjenester bygger på. Se ellers [Kommisjonens side om KI-forordningen](#) og [regjeringens EØS-notat](#) (oppdatert 29. januar 2024).

Status i EU

KI-forordningen ble [endelig vedtatt av Rådet](#) 22. mai i år. Formelt trådte forordningen i kraft 1. august 2024, men de fleste reglene i forordningen vil først gjelde fra et senere tidspunkt:

- Forbudene gjelder fra 2. februar 2025.
- De fleste av reglene for høyrisikosystemer og grunnmodeller vil gjelde fra 2. august 2025.
- Reglene for KI-systemer, som er integrert i regulerte produkter, vil gjelde fra 2. august 2027.
- De øvrige delene av forordningen vil gjelde fra 2. august 2026.

Kommisjonens [AI-kontor](#) vil ha en viktig rolle med å sikre gjennomføringen av KI-forordningen i medlemsstatene, og skal blant annet utarbeide verktøy og retningslinjer, i tillegg til å fremme pålitelig KI og internasjonalt samarbeid. Kontoret har også en rolle innen etterforskning og håndhevelse av reglene om grunnmodeller. Kontoret ble [opprettet allerede 24. januar 2024](#). Opprettelsen var del av Kommisjonens «[AI Innovation Package](#)» («GenAI4EU»), som skal støtte oppstartsselskaper og små og mellomstore bedrifter med utvikling av pålitelig KI. Kontoret er også sekretariat for det europeiske [KI-rådet \(European Artificial Intelligence Board\)](#), som består av representanter fra EUs medlemsstater og har til oppgave å sikre effektiv gjennomføring av KI-forordningen i medlemsstatene. KI-rådet hadde sitt første møte 10. september i år. EØS-EFTA-statene deltar som [observatører i KI-rådet](#).

For å lette overgangen til det nye regimet, har Kommisjonen lansert en såkalt «[KI-pakt](#)», en frivillig ordning som skal få markedsaktørene til å forberede seg og frivillig innføre kravene som kommer. Pakten omfatter blant annet et nettverk for utveksling av erfaring og kunnskap, og skal også gi Kommisjonens KI-kontor innsikt i beste praksis og utfordringer for tilbyderne. Markedsaktører kan også godta å jobbe for førtidig gjennomføring ved å signere en erklæring om dette. Over 100 selskap fra en rekke ulike sektorer har til nå avgitt slike erklæringer.

Status i Norge og EØS

KI-forordningen er ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen.

Ifølge EØS-notatet er den vurdert å være EØS-relevant, mens det ennå ikke er tatt stilling til om den er akseptabel. Digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Tung opplyste imidlertid i møtet i Stortingets europautvalg 23. april at «[\[r\]egjeringen jobber for at forordningen «skal tre i kraft i Norge så raskt som mulig etter at den innføres i EU, såfremt Stortinget samtykker til det»](#). Hun viste da også til at det er dialog på embetsnivå med EFTA-sekretariatet, og at det ville bli avholdt snarlige samordningsmøter med Island og Liechtenstein. I regjeringens [nye digitaliseringsstrategi «Fremtidens digitale Norge»](#), fra 26. september i år, uttales det ([kapittel 4.2](#)) at regjeringen vil jobbe for at KI-forordningen blir innlemmet i EØS-avtalen så raskt som mulig, og prioritere å etablere en nasjonal tilsyns- og forvaltningsstruktur.

Som forberedelse til nasjonal gjennomføring av KI-forordningen fikk Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) i tildelingsbrevet for 2024, i samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) i oppdrag å utrede og gi anbefalinger til etablering av ny nasjonal forvaltningsstruktur for håndheving av KI-forordningen. I tillegg til den håndhevingen og overvåkingen som skjer på EU-nivå, forutsetter KI-forordningen at det utpekes minst én [markedsovervåkningsmyndighet](#), minst ett [akkrediteringsorgan](#) og minst én [regulatorisk sandkasse](#) på nasjonalt nivå, i tillegg til at en markedsovervåkningsmyndighet skal ha rollen som [nasjonalt kontaktpunkt](#) mot EU. [Rapporten](#) ble avgitt i august 2024. Rapporten anbefaler at markedsovervåkningsfunksjonen og kontaktpunktrollen bør legges til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom), mens Nkom, Digdir og Datatilsynet alle bør få i oppdrag å samarbeide om informasjon og veiledning om KI-forordningen. Akkrediteringsfunksjonen bør legges til [Norsk Akkreditering](#), mens den nasjonale sandkassen bør

etableres og driftes som et felles prosjekt mellom Datatilsynet, Nkom og Digdir. Rapporten fremhever også at det må påregnes kostnader knyttet til kontaktpunktrollen, den regulatoriske sandkassen og til informasjons- og veiledningsvirksomheten.

I sitt [svar på skriftlig spørsmål i Stortinget fra Anne Kristine Linnestad \(H\) 12. september 2024](#) om status for de ulike tiltakene i Nasjonal strategi for kunstig intelligens fra 2020, uttalte statsråd Tung at Norge tar sikte på å innføre KI-forordningen så snart som mulig, for at vi skal kunne begynne å håndheve den «*på lik linje med EU-landene, da fra sommeren 2026*». Hun viste også til at den nasjonale arbeidsgruppen som var nedsatt for å vurdere behovet for regulering av KI i Norge, hadde levert sin rapport i november i fjor, og konkludert med at «*innføringen av KI-forordningen fra EU vil dekke mye av reguleringsbehovet, slik at det foreløpig ikke er lagt opp til å innføre særegne KI-reguleringer i Norge*».

Status for arbeidet med aktsomhetsdirektivet

[Aktsomhetsdirektivet \(CSDDD\)](#) ble vedtatt i EU 24. mai 2024 og publisert i EU-tidende 5. juli 2024. Det nye regelverket skal sikre at store selskaper ikke bryter menneskerettigheter eller skader miljøet, enten i egen virksomhet, i datterselskaper, eller ved forretningspartneres handlinger i aktivitetskjeden (chain of activities). Kravet om såkalt tilbørlig aktsomhet – due diligence – omfatter også arbeidstakerrettigheter. Aktsomhetsdirektivet [har en rekke likheter med den norske åpenhetsloven](#) ettersom de bygger på de samme retningslinjene og veiledning for gjennomføring av aktsomhetsvurderinger fra OECD.

Aktsomhetsdirektivet pålegger selskaper å identifisere, og om nødvendig forebygge, redusere eller avslutte negative påvirkninger som selskapet har på menneskerettigheter og miljø, for eksempel tvangsarbeid, forurensning eller tap av biologisk mangfold. Selskaper som er berørt av direktivet skal også vedta og gjennomføre en klimaomstillingsplan i overenstemmelse med Parisavtalens mål. Ved brudd på regelverket kan selskaper holdes erstatningsansvarlige, og de risikerer bøter på opptil 5 prosent av global nettoomsetning.

Medlemslandene skal utnevnte nasjonale tilsynsorganer som skal holde tilsyn med selskapenes aktsomhetsvurderinger og klimaomstillingsplaner, og de skal kunne sanksjonere ved manglende overholdelse. De nasjonale tilsynsorganene skal inngå i et europeisk nettverk som skal etableres av Kommisjonen for å lette implementering og koordinering. Medlemslandene pålegges også å etablere nettbaserte portaler for å informere/bistå selskapene.

Direktivets virkeområde

Det er betydelige forskjeller mellom Kommisjonens opprinnelige forslag og den vedtatte teksten, blant annet hvor mange selskaper som omfattes av direktivet. [Rådet vedtok sin forhandlingsposisjon 1. desember 2022](#), hvor de blant annet begrenset omfanget av lovforslaget og reduserte selskapenes ansvarsforpliktelser. Medlemslandene innførte også en trinnvis tilnærming til direktivets virkeområde. Europaparlamentet vedtok [sin posisjon 1. juni 2023](#), hvor de blant annet utvidet direktivets virkeområde til å omfatte flere selskaper. Parlamentet og Rådet forhandlet seg frem til en [foreløpig enighet 14. desember 2023](#) under det spanske formannskapet. Denne kompromiss-teksten ble derimot blokkert av flere medlemsland, og [oppnådde ikke tilstrekkelig flertall i Rådet](#). Det påfølgende belgiske formannskapet foreslo flere endringer til teksten, som ble formelt [vedtatt av Parlamentet 24. april 2024](#) og [Rådet 24. mai 2024](#).

Ifølge Parlamentets pressemelding vil det nye regelverket gjelde for selskaper og morselskaper i EU med over 1000 ansatte og en global omsetning på over 450 millioner euro. Det omfatter også selskaper med franchise- eller lisensavtaler i EU som har en global omsetning på over 80 millioner euro, hvor minst 22.5 millioner euro er generert gjennom royalties. Reglene vil også omfatte selskaper, morselskaper og franchiseselskaper utenfor EU, hvis de når de samme terskelverdiene for

omsetning innad i EU. Finansiell sektor vil i utgangspunktet ikke omfattes av direktivet. Det er lagt opp til en gradvis innføring av regelverket:

- Fra 2027 vil direktivet omfatte de største selskapene med mer enn 5000 ansatte og en global omsetning på over 1.5 milliarder euro.
- Fra 2028 for selskaper med mer enn 3000 ansatte og en global omsetning på over 900 millioner euro.
- Fra 2029 for de resterende selskapene i og utenfor EU som faller inn under direktivets virkeområde.

Kommisjonens opprinnelige forslag var at direktivet skulle omfatte selskaper med over 500 ansatte og 150 millioner euro i global omsetning. «*Dette er et av de mest betydningsfulle endringene i direktivet, da det bidrar til reduksjon av virksomheter som vil være underlagt dets krav. Mens det opprinnelige forslaget kunne ha påvirket opptil 17 000 selskaper, vil det nå kun gjelde for rundt 5 500 selskaper i EU. Dette innebærer også betydelig færre norske virksomheter*», skriver Regnskap Norge i en [omtale av vedtaket](#).

Alf Ole Ask skriver i Energi og Klima 19. mars 2024 at kompromissteksten er [en skygge av Kommissjonens opprinnelige forslag](#): «*Det var hele 14 EU-land, deriblant Sverige, som blokkerte et endelig vedtak i Ministerrådet den 28. februar. Medlemslandene lyttet til kritikken fra [Business Europe](#). De mente direktivet skapte for mye byråkrati og det ble for mange rigide regler [...] Selskaper vil ha færre plikter til å kontrollere hva slags virkning de har på menneskerettigheter og på planeten, fordi de ikke må overvåke virkningen som deres nedstrøms virksomhet (kunder) har. Det gjelder for eksempel i spørsmål om resirkulering og avfallshåndtering. Dette siste er viktige poster for ulike bransjer som teknologi- og klesbransjen. Selskapene skal ikke pålegges å oppfordre ledelsen til å gjennomføre planer for å endre klimaavtrykk gjennom at dette blir en del av bonus- eller lønnsystemet*».

Advokatfirmaet Thommesen skriver i en [omtale av enigheten mellom EU-institusjonene](#) at man også har gått bort fra Kommissjonens forslag om at selskaper som har 50 prosent av sin omsetning fra høyrisikosektorer (blant annet produksjon og salg av produkter og råvarematerialer fra tekstilindustrien, landbruk, fiskeri, skogbruk og utvinning av mineraler) skal ha lavere terskelverdier for å bli omfattet av direktivet.

Amnesty International uttaler i en [omtale av rådsvedtaket 24. juli 2024](#) at det nye regelverket er «et landemerke for menneskerettigheter»: «*This is a defining moment for human rights and corporate accountability. The EU has set a binding standard for responsible business conduct in the world's biggest single market*».

European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI) [ønsker også vedtaket velkommen](#), men påpeker samtidig svakheter ved regelverket: «*However, the Directive does not reach its full potential and risks creating additional burdens to access to remedy for rightsholders. It does this through limitations on civil liability and the exclusion of downstream activities of financial institutions, even omitting several downstream activities altogether. Despite such limitations, we appreciate the European Commission's commitment to review the Directive's effectiveness in reaching its objectives. This leaves room for future improvements*».

Deloitte Norge skriver i en kronikk i Energi og Klima 7. august 2024 at det anslås at [200 norske virksomheter vil omfattes av aktsomhetsdirektivet](#): «*Det er fort gjort å tenke at dette tallet ikke er så høyt, men de største norske selskapene har tusenvis av underleverandører, og disse vil indirekte bli omfattet av regelverket*».

Norske vurderinger

Regjeringen skriver i [EØS-notatet](#) (oppdatert 13. august 2024) at «*Dersom direktivet inntas i EØS-avtalen, må direktivets bestemmelser gjennomføres i norsk rett gjennom endringer av norsk regelverk. Direktivet berører hovedsakelig åpenhetsloven som trådte i kraft 1. juli 2022. [...] Rettsakten vil bli nærmere vurdert i en interdepartemental arbeidsgruppe og i Spesialutvalget for forbrukerspørsmål*».

[Åpenhetsloven](#) pålegger større selskaper å utføre aktsomhetsvurderinger, og er avgrenset til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. [Rundt 9000 norske virksomheter og organisasjoner er omfattet av loven](#).

Barne- og familiedepartementet sendte Kommisjonens lovforslag på [høring](#) våren 2022. I november 2022 publiserte regjeringen et norsk [posisjonsnotat om aktsomhetsdirektivet](#). Regjeringen informerte her blant annet om åpenhetsloven, og presenterte flere tilleggsforslag til Kommisjonens forslag.

Daværende utenriksminister Anniken Huitfeldt [redegjorde for de norske posisjonene i Europautvalget 8. desember 2022](#). Her sa hun at regjeringen støtter Kommisjonens forslag og at norske selskaper som er omfattet av åpenhetsloven allerede er pålagt å utføre aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og arbeidsforhold: «*Imidlertid bør reglene i direktivet i enda større grad utformes i tråd med anbefalingene fra OECDs retningslinjer. Det innebærer f.eks. at aktsomhetsvurderinger skal være risikobasert, forholdsmessige og utføres kontinuerlig. Regjeringa fraråder å direkte regulere hva selskapsledelsen skal ta hensyn til i sine beslutninger. Direktivet bør heller framheve betydningen av at aktsomhetsvurderingene forankres i ledelsen. Regjeringa foreslår en plikt for selskapene til å svare på informasjonsforespørsler fra allmennheten. Dette følges allerede i åpenhetsloven. Direktivet bør også utvides til å gjelde flere selskaper og være sektornøytralt. Norske posisjoner er videreformidlet til Kommisjonen*».

Barne- og familiedepartementet meldte i mai 2024 at de har åpnet en [evaluering av åpenhetsloven og gjennomføring av aktsomhetsdirektivet i norsk rett](#). Departementet har satt i gang to utredninger som gjennomføres av [KPMG](#) og Forbruksforskningsinstituttet SIFO. Evalueringsrapportene skal overleveres til departementet i desember 2024. Formålet med evalueringen er blant annet å vurdere om mindre selskaper skal omfattes av regelverket, og om lovens virkeområde skal utvides til å gjelde miljøpåvirkning «og eventuelt andre områder som omfattes av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Det er også nødvendig å evaluere loven i lys av relevant EU-regelverk som har blitt vedtatt etter lovens ikrafttredelse. Dette gjelder særlig (men ikke utelukkende) Aktsomhetsdirektivet (CSDDD) og Direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD)».

Arbeidet med å forberede Norges deltakelse i EUs programmer i neste programperiode

«*I 2024 og 2025 begynner arbeidet med å utforme en ny programperiode fra 2028 for nye EU-programmer vi deltar i. Gode, helhetlige og konstruktive norske innspill her vil bidra både til EUs programarbeid og til å sikre norske interesser for deltagelsesvilkår*», skriver regjeringen i sitt [arbeidsprogram for EU- og EØS-saker 2024-2025](#). Utenriksminister Espen Barth Eide redegjorde for planleggingen i forbindelse med norsk deltakelse i EUs programmer for neste programperiode i Europautvalget den 10. juni 2024 (jf. [bakgrunnsinformasjon](#) og [referat fra møtet](#)).

Utenriksministeren sa da at regjeringen har tatt initiativ til å nedsette en arbeidsgruppe under ledelse av UD, med representanter fra de berørte fagdepartementene: «*Det skal gi oss en mest mulig overgripende vurdering av muligheter og utfordringer i programmene i EUs nye langtidsbudsjett for perioden 2028–2034, som nå er under forberedelse, for å forberede våre priori-*

teringer. Arbeidsgruppens formål vil være å forberede beslutninger om norsk programdeltakelse i 2028–2034, synliggjøre i størst mulig grad hvordan de ulike programmene henger sammen med hverandre, og sikre god koordinering av norske posisjoner inn i EØS-prosessen – både nasjonalt og overfor EUs aktører – og bidra til at disse spilles inn i rett tid og til de rette mottakerne. Jeg tar sikte på å orientere Stortingets europautvalg om framdriften i dette arbeidet etter som det skrider fram.»

Utenriksministeren orienterte også om perioden 2021-2027, hvor Norge deltar i elleve programmer. Han påpekte at «Utviklingen i EU går mot større og færre programmer. Det legges i økende grad opp til større synergier og samfinansiering av programmene for bedre å kunne håndtere og løse store oppgaver, som det grønne skiftet, gjenoppbygging etter covid-19, innovasjon, digitalisering og andre kjerneoppgaver. Hovedtyngden i Norges deltakelse i inneværende periode er på EUs program for forskning og innovasjon, som tar 57 pst. av midlene, etterfulgt av Erasmus på 17 pst. og EUs romprogram på 9 pst.(...)»

[Gjennom protokoll 31 \(om samarbeid utenfor de fire friheter\) gis EØS/EFTA-statene anledning til å delta i EU-programmer.](#) For Norge har deltakelse i programmene vært regnet som svært viktig. Norske aktører kan søke om midler og delta i programmene på lik linje med aktører fra EUs medlemsstater. [Norge har positive erfaringer med «retur» ved at EU-midler også tilfaller norske institusjoner.](#) Eksempelvis er Norge på topp 10-listen over land som har konkurrert til seg mest penger i verdens største forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa. Ambisjonen er at norske deltakere skal hente hjem 2,8 prosent av pengene som blir lyst ut. I de aggregerte resultatene fram til slutten av 2023, som ble offentliggjort i januar 2024, ligger Norge på 3,23 prosent returandel. «Dette viser at vi er en ettertraktet partner innenfor europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid (...)», sier Vestre. [\(Norge med gode resultater i Horisont Europa | Innovasjon Norge\).](#)

Eldring-utvalgets utredning gir i [kapittel 11.5.2 EUs programsamarbeid](#) en oversikt over anslåtte norske bidrag:

Tabell 11.1 Oversikt over programmer, perioden 2021–2027.

Program	Anslått norsk bidrag 2021–2027 ¹	Totalt budsjett for perioden (anslag for 2021–2027)
Horisont Europa	2,78 mrd. euro	95,5 milliarder euro
Erasmus +	0,85 mrd. euro	28,8 milliarder euro
EUs romprogram	0,42 mrd. euro	14,01 milliarder euro
Det europeiske forsvarsfondet	0,23 mrd. euro	8 milliarder euro
Programmet for et digitalt Europa	0,22 mrd. euro	7,17 milliarder euro
EU4Health	0,10 mrd. euro	5,3 milliarder euro
Programmet for det indre marked	0,07 mrd. euro	4,2 milliarder euro
Programmet for sivil beredskap	0,09 mrd. euro	3,3 milliarder euro
Kreativt Europa	0,06 mrd. euro	2,38 milliarder euro
EUs program for sysselsetting og sosial innovasjon	0,02 mrd. euro	761 millioner euro
InvestEU	-	Ennå ikke besluttet

¹ Beregnet ut fra tall i løpende priser, ikke inflasjons- eller valutakursjustert. Regnskapstall for 2021–2023, foreløpige budsjettall for 2024, anslag basert på proporsjonalitetsfaktor for 2025–2027. Proporsjonalitetsfaktoren er basert på forholdet mellom Norges og EUs BNP. Tallene for 2025–2027 er altså usikre, slik at totaltallene vil bli revidert.

Kilde: EFTA.

For nærmere informasjon om programmene som Norge i dag deltar i, se omtale på regjeringen.no (oppdatert 2021), samt på [Europalov](#). To av programmene omtales særskilt nedenfor (jf. disse utgjør i dag hovedtyngden av norsk deltakelse i inneværende periode).

Horisont Europa - EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (2021-2027)

EØS-avtalen sikrer at Norge kan delta i Horisont Europa på lik linje med bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsinstitusjoner i EU-medlemsland. [Horisont Europa skal levere vitenskapelige, teknologiske, økonomiske og samfunnsmessige resultater og effekter av EUs investeringer i forskning og innovasjon. Programmet skal styrke de nasjonale forsknings- og teknologibasene og industriell konkurransekraft og bidra til å møte store samfunnsutfordringer og nå FNs bærekraftsmål.](#) Horisont Europa har et totalbudsjett på om lag 95,5 milliarder euro. Norges kontingent er anslått til om lag 25 milliarder kroner (kilde: regjeringen.no). Nærmere informasjon fremgår i [Strategi for norsk deltakelse i Horisont Europa og Det europeiske forskningsområdet](#) (fra 2021). Her fremgår det at departementet skal utarbeide planer for medvirkning til det neste rammeprogrammet fra 2028.

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (FP10) for 2028-2034

[EUs kommende rammeprogram for forskning og innovasjon vil gå fra 2028 til 2034, og Kommisjonens første utkast til program er ventet sommeren 2025.](#) Forskningsrådet og Innovasjon Norge viser i [denne presentasjonen fra mars 2024](#) til fremdriften når det gjelder utarbeidelse av EUs kommende rammeprogram og norsk prosess knyttet til dette. På side 14 fremgår en tidslinje for arbeidet. [Regjeringen sendte den 20. juni 2024 foreløpige norske innspill til neste rammeprogram til Kommisjonen.](#) Innspillene omhandler programmets overordnede struktur, grunnleggende verdier og rolle. Her fremheves blant annet hvilke nøkkelprinsipper som programmet bør baseres på, at det bør bygge på trepilarstrukturen til Horisont Europa og at programmet bør være en pådriver for å fremme grønn, digital og rettferdig omstilling. Behov for samarbeid og koordinering mellom EU og EØS EFTA-statene fremheves «*on how to better embed research and innovation drivers at the core of the Single Market.*» [Det norske innspillet oppsummeres på s. 1.](#)

Kunnskapsdepartementet utarbeider nå et ytterligere innspill om norske tematiske prioriteringer og ber om forslag til dette, jf. [pressemelding fra 9. oktober 2024](#). Innspillet skal oversendes Kommisjonen vinteren 2025, i god tid før den offentliggjør sitt forslag til nytt program. Innspillet vil ta utgangspunkt i faglig og tematisk samarbeid som vil gi merverdi å finansiere på europeisk nivå i kommende programperiode. I [brevet fra Kunnskapsdepartementet](#) fremgår nærmere informasjon om blant annet norske prioriteringer for forskning og høyere utdanning for 2023-2032. Departementet anmoder om svar på tre spørsmål (se s. 3), med svarfrist 20. november 2024.

Når det gjelder EUs videre arbeid med rammeprogrammet er evalueringen av [Horisont 2020 sentralt](#). Et annet viktig initiativ er aktiviteten til European Research Area Committee (ERAC). [Deres rapport var klar i juni](#), jf: «*Opinion on Guidance for the next Framework Programme for Research & Innovation*» og «*Plenary Meeting, 26 June 2024, Summary report.*» I tiltredende Europakommisjon vil Ekaterina Zaharieva (jf. [oppdragsbrev](#)) og Glenn Micallef ([oppdragsbrev](#)) være sentrale med tanke på porteføljeansvar. Mario Draghis rapport om «*The future of European competitiveness*» (jf. [EU/EØS-nytt 13. september 2024](#)) omtaler nøkkelsektorer som antas som særskilt viktige for at EU skal kunne opprettholde sin konkurransekraft. Rapporten tar også for seg horisontale områder knyttet til blant annet innovasjon.

Erasmus+ (2021-2027): EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett

[Erasmus+](#) er EU-programmet som støtter utveksling, mobilitet og samarbeidsprosjekter i hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning, men også i opplæring, ungdoms- og idrettsarbeidet. Det europeiske samarbeidet bidrar til kvalitet og relevans i utdanningene, ny kunnskap, interkulturell kompetanse, innovasjon og nettverk for fremtiden. Det har et budsjett på om lag 260 milliarder kroner for perioden 2021-2027. Det norske bidraget er anslått til om lag 8 milliarder kroner (kilde: regjeringen.no).

Regjeringens [Strategi for norsk deltakelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet](#) (fra 2021) har fire mål for den norske deltakelsen. I 2024 ble det gjennomført en norsk midtveiseevaluering av inneværende programperiode, samt en sluttevaluering av perioden 2014-2020. Evalueringen viser at Erasmus+ i stor grad har levert forventede resultater og virkninger i Norge. Samarbeid med europeiske partnere gjør det mulig for norske institusjoner og organisasjoner å dele og utvikle kunnskap, metoder og beste praksis som har potensial til å forbedre kvalitet, fremhever [Kunnskapsdepartementet](#). Den norske evalueringen ble [oversendt til Kommisjonen 26. februar 2024](#).

Norsk innspill til ny programperiode 2028-2034 for Erasmus+

Europakommisjonen har satt i gang arbeidet med utarbeidelsen av neste programperiode av Erasmus+ og et første forslag til program er forventet vår/sommer 2025. Det er viktig at Norge benytter muligheten til å påvirke programmet i en retning som gjør det mest mulig relevant og brukervennlig for de relevante sektorene, samt at det samsvarer med prioriteringer i norsk utdannings- og ungdomspolitik, [fremhever regjeringen](#). Som et ledd i dette arbeidet er det laget et norsk posisjonsnotat knyttet til utarbeidelsen av neste programperiode. [Posisjonsnotatet](#) ble sendt til EU-kommisær for innovasjon, forskning, kultur, utdanning og ungdom, Iliana Ivanova, 7. juni 2024. Det norske innspillet legger til grunn fem overordnede prinsipper som neste program bør bygge på:

- ✓ Kontinuitet og stabilitet
- ✓ Klare overordnede prioriteringer
- ✓ Økt fokus på effekt (impact)
- ✓ Proporsjonalitet
- ✓ Synergier med andre EU-programmer

(Kilde: [Kunnskapsdepartementet](#))

Også Danmark har utarbeidet [et posisjonsnotat om det kommende Erasmus-programmet for perioden 2028-2034](#).

Rettsaker:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 25. oktober 2024. Liste med omtale av EU-rettsaker som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutninger om på møtet ble oversendt Europautvalget 15. oktober. Listen består av 37 rettsaker, hvorav én tilhører gruppe 1 som krever at det tas forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Saken vil bli behandlet på ordinær måte i relevant komite når samtykkeproposisjonen legges frem. Vi omtaler saken kortfattet nedenfor, med basis i departementets EØS-notat. For utfyllende informasjon vises det til listen med rettsaker fra Utenriksdepartementet 15. oktober.

Gruppe 1 - Rettsaker som krever lov- eller budsjettendring samt rettsaker som krever forskriftsendring som vurderes å gripe vesentlig inn i norsk handlefrihet

Nærings- og fiskeridepartementet

32023R2832 *Kommisjonsforordning (EU) 2023/2832 av 13. desember 2023 om anvendelse av artikkel 107 og 108 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte på bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk betydning*

Gjennomføringen i norsk rett krever endring av støtteprosessloven, og det tas derfor forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103.

Sammendrag av innhold: Forordningen erstatter [*kommisjonsforordning \(EU\) nr. 360/2012*](#) som utløp ved årsskiftet. Den nye forordningen trådte i kraft i EU 1. januar 2024 og skal gjelde til 31. desember 2030. Forordningen gir støttegivere adgang til å tildele bagatellmessig offentlig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse uten at dette må notifiseres eller meldes til ESA, såfremt alle vilkårene i forordningen er oppfylt. Den nye forordningen øker maksimalbeløpet for bagatellmessig støtte et foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse kan få, fra 500 000 euro til 750 000 euro over en periode på tre år. Forordningen inneholder overgangsbestemmelser som tilsier at reglene skal finne anvendelse på støtte som tildeles før forordningen trer i kraft. Fra og med 1. januar 2026 forplikter forordningen støttegivere til å registrere bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse i et sentralt register på nasjonalt eller EU-nivå for å redusere rapporteringsplikten til bedrifter. For øvrig er forordningen i hovedsak en videreføring og klargjøring av dagens regler.

Rettslige konsekvenser: Kommisjonsforordning (EU) nr. 360/2012 om bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse, som erstattes av den nye forordningen, er gjennomført i norsk rett ved forskrift 2. januar 2023 om unntak fra notifikasjonsplikt for offentlig støtte § 4. Det er forventet at EØS-komiteen vil vedta å innlemme den nye forordningen (EU) 2023/2832 i EØS-avtalen i løpet av det første halvåret av 2024. Deretter må den gjennomføres i norsk rett gjennom endring av lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven). Kravet om innrapportering av støttetildeling under den nye forordningen om bagatellmessig støtte til et nasjonalt register krever endring av støtteprosessloven og forskrift 2. januar 2023 nr. 4 om registrering av offentlig støtte.

Økonomiske og administrative konsekvenser: Statlige, regionale og lokale støttegivere vil oppleve at handlingsrommet for å tildele bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse utvides ved at terskelen for maksimalt støttebeløp økes fra 500 000 euro til 750 000 euro over en treårsperiode. Kravet om innrapportering av tildeling av bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse som innføres fra og med 1. januar 2026 innebærer en økt administrativ byrde sammenlignet med tidligere.

Vurdering: Reglene om bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse åpner for å tildele støtte opptil 750 000 euro over en treårsperiode på visse vilkår uten at støtten må notifiseres til ESA. Forordningen er et sentralt regelverk på området for offentlig støtte, og faller som et klart utgangspunkt innenfor EØS-avtalens virkeområde. De nye reglene utvider handlingsrommet for å gi offentlig støtte uten å gjennomføre administrativt krevende notifikasjonsprosesser. Forordningen erstatter dagens regler om bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse, som utløp 31. desember 2023. Den inneholder overgangsbestemmelser som tilsier at de nye reglene skal finne anvendelse på støtte som er tildelt før forordningen trer i kraft.

Å ikke inkorporere forordningen, ville innebærer at all støtte som gis til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse som ellers ville anses som bagatellmessig støtte som må notifiseres. En slik prosess tar som hovedregel minst seks måneder, og er ressurskrevende både for norske myndigheter og for ESA. I tillegg ville dette medføre at reglene i EU og Norge er forskjellige, og dermed gir forskjellige betingelser for foretakene.

Forordningen inneholder nye registreringskrav som skal gjelde fra og med 1. januar 2026, og som kan gi økte administrative kostnader for støttegivere. Samtidig kan disse reglene føre til bedre tilgang til informasjon om tildelt bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse, og dermed forebygge tildeling av ulovlig støtte.

Det er tatt en tilpasningstekst i EØS-avtalens vedlegg XV om statsstøtte artikkel 1ha, bokstav b, om at dagens forordning om bagatellmessig støtte til foretak som yter tjenester av allmenn økonomisk interesse bare skal gjelde for sektorer som er omfattet av art. 61 til 64 av EØS-avtalen,

samt enkelte tilpasninger under bokstav a, c og d. Forbeholdet og tilpasningene vil måtte opprettholdes for forordning 2023/2832.

Sakkyndige instansers merknader: Forordningen hører inn under spesialutvalget for offentlig støtte. Forordningen anses som EØS-relevant og akseptabel.

**Rettsakter som krever forskriftsendring som ikke griper vesentlig inn i norsk hand-
lefrihet og rettsakter som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning.**

Helse- og omsorgsdepartementet

32022R1616 *Kommisjonsforordning (EU) 2022/1616 av 15. september 2022 om materialgjenvunne plastmaterialer og -gjenstander som beregnet på å komme i kontakt med næringsmidler, og om oppheving av forordning (EF) nr. 282/2008 (Matkontaktmaterialer - ny forordning på materialgjenvunnet plast)*

Sammendrag av innhold: Forordningen gjelder for resirkulerte plastmaterialer som er framstilt ved materialgjenvinning av plastråstoffer. Gjennomføring av rettsakten i norsk rett medfører behov for endringer i forskrift 21. desember 1993 nr. 1381 om materialer og gjenstander i kontakt med næringsmidler (matkontaktforskriften).

Vurdering: Rettsakten inneholder en godkjenningsordning som medfører overføring av forvaltningsmyndighet til Kommisjonen. Imidlertid er ikke denne myndighetsoverføringen vesensforskjellig fra den som gjaldt for *forordning (EF) nr. 282/2008*, som ble forelagt Stortinget og der det ble godkjent at man på dette området skulle forholde seg til Kommisjonen i stedet for å etablere en parallell løsning innenfor EØS-avtalens topilarsystem. Det anses følgelig ikke nødvendig å konsultere Stortinget for rettsakten, men det vil bli nødvendig å presisere forholdet til EØS-avtalens to-pilarsystem i en tilpasningstekst til EØS-komitebeslutningen som innlemmer rettsakten i EØS-avtalen.